

Inhoud

1. Bestuur en redactie.
2. 80 Jaar Vrijheid in de Beerzen
4. Herinnering van Jan Roefs 1940/'45
7. Beschrijving van het Koninkrijk Holland
14. Vliegtuigcrash aan de Rotten te Oostelbeers
16. Vluchtelingen in Kamp Baarschot (1944 – 1948)
18. Zandwegen
19. Jacht in Westelbeers
20. Vraagteken foto

De Berse

Jaargang 34, nummer 2, 2024

Uitgave van Heemkundekring Den Beerschen Aard

Verschijnt 2x per jaar

Contributie € 25,00 per jaar

Bankrekening NL 05 RABO 013.38.92.751

www.denbeerschenaard.nl

**Bestuur Heemkundekring
Den Beerschen Aard**

Voorzitter:
Bert van Essen
06-549007047

Penningmeester:

Hans Vennix
013-5142108

Secretaris:

Marie-Louise Boxelaar
Secretariaat@denbeerschenaard.nl

Leden bestuur:

Jan Hems
Cees van der Heijden
Stephen van Helvoort

Redactie "De Berse"

Guus Staps
06-41801657
redactie@denbeerschenaard.nl

Leden redactie:

Joke van Ham
Ria Nouwens
Peter van Gerven
Cees van der Heijden

Contact:

Via de Website:
www.denbeerschenaard.nl

~~~~~

De redactie kan de volledige historische juistheid van de artikelen niet altijd controleren; evt. onjuistheden zijn voor verantwoording van de auteur.

80 Jaar Vrijheid in de Beerzen

Op 20 september 2024 markeerde de Beerzen een bijzondere mijlpaal: 80 jaar geleden werden het dorp door Schotse en Engelse troepen bevrijd. Ter gelegenheid van dit jubileum werd er zowel een officiële herdenking als een expositie georganiseerd. In de ochtend vond de herdenking plaats bij het Bevrijdingsmonument aan het Doornboomplein, en in de middag opende een indrukwekkende expositie in het Oude Kerkje over de Tweede Wereldoorlog en de Bevrijding.

De bevrijding van de Beerzen werd gevolgd door die van de omliggende dorpen Oirschot en Spoordonk, die op 24 oktober 1944 bevrijd werden. Ook voor hen werden herdenkingen gepland, op 20 oktober in Oirschot en op 27 oktober in Spoordonk.

Het Bevrijdingsvuur: Symbool van Overdracht

Het Bevrijdingsvuur, dat symbool staat voor vrijheid, werd op 18 september door de Bali Runners opgehaald in Eindhoven en gedurende de herdenkingsperiode in de H. Eik bewaard. Bij elke herdenking werd het vuur door de Bali Runners overgebracht naar de betreffende locatie. Ook bij de herdenking in de Beerzen werd het vuur op deze manier naar het Bevrijdingsmonument gebracht.

Ceremonie geleid door Joke van Ham met op de achtergrond Ad van Beek, Corine van Overdijk, de jeugdburgemeester Elise Baselmans en wethouder Joep van de Ven.

Foto Kees Beekmans

De ceremonie werd geleid door ceremoniemeester Joke van Ham. Onder een stralende hemel gaf het publiek acte de presence bij het ontsteken van het vuur, dat door Frans van Logten werd overgedragen aan een lid van de scouting, waarmee het symbolisch van oud naar jong werd doorgegeven. Na de toespraak van wethouder Joep van de Ven, legde hij samen met de jeugdburgemeester en twee scoutingleden een krans bij het monument. Muzikale begeleiding werd verzorgd door Harmonie de Vriendschap, terwijl Monique van Erve namens de nazaten van de veteranen een bloemstuk plaatste. Een bijzonder moment tijdens de ceremonie was de uitvoering van "The Last Post" door Jan van Knegsel, staande op zijn jeep, gevolgd door een minuut stilte. Ciska Vennix en dorpsdichter Roel Timmers droegen gedichten voor die vrijheid als thema hadden. Tot slot brachten de vendeliers van Gilde Sint Joris een vendelgroet, begeleid door tamboers, waarna de ceremonie werd afgesloten met een dankwoord aan alle aanwezigen.

Expositie in het Oude Kerkje

Na de herdenking was er in het Oude Kerkje een expositie te bezichtigen over de Tweede Wereldoorlog en de Bevrijding. De Werkgroep Archivering, Digitalisering en Beheer van Heemkundekring Den Beerschen Aard had wekenlang gewerkt aan deze tentoonstelling. Naast informatie over het Oude Kerkje zelf, werd er veel aandacht besteed aan vliegtuigcrashes in de regio, bombardementen op huizen en gebouwen, en originele pamfletten uit de oorlogsperiode. Ook waren er diverse rekwisieten en foto's van eerdere bevrijdingsfeesten te zien, die een levendig beeld gaven van hoe de gemeenschap de bevrijding door de jaren heen heeft gevierd.

Een unieke bijdrage aan de sfeer van de expositie was het carillon van het Oude Kerkje, dat elk uur tussen 13:00 en 17:00 het lied "We'll Meet Again" van Vera Lynn speelde, een muzikaal eerbetoon dat herinnerde aan de hoop en verbondenheid tijdens de oorlogsjaren. De belangstelling voor de expositie was groot, en bezoekers werden meegenomen in een reis door de geschiedenis die de blijvende impact van de bevrijding op de Beerzen liet zien.

Expositie in het Oude Kerkje

Foto Kees Beekmans

De dag, gevuld met reflectie, herdenking en geschiedenis, gaf de gemeenschap een gelegenheid om stil te staan bij de betekenis van 80 jaar vrijheid en het belang van deze historische gebeurtenis voor de toekomst.

Commissie 80 jaar Vrijheid.

Herinnering van Jan Roefs 1940/'45

Jan Roefs

Tijdens de herdenking 80 jaar vrijheid en de expositie in het Oude Kerkje moest Jan Roefs denken aan de tijd die vervlogen is. Wat resteert zijn herinneringen, die hem weer doen aan denken aan wat hij van zijn kleinkinderen had gekregen. Een boek om de herinneringen van zijn leven op te schrijven, het wel en wee, wat hij in zijn 86 jarig leven tot nog toe had meegemaakt.

Na de herdenking op het Doornboomplein, weer thuis, pakte hij het boek en begon te schrijven:

In mei 1940, ik was 2 jaar en 3 maanden, trok het Duitse leger van Oirschot via de Beerzen richting Diessen. Volgens vertellingen van mijn vader stond ik met hem aan de 'harde weg', die toen nog Diessenseweg heette, aan de overkant bij de boerderij van Dieker, nu Voortendseweg 5. Er kwam een eindeloze stoet van militairen in allerlei voertuigen langs, vooral paarden met wagens en een enkele motor met zijspan of een jeep. Even tussen door, 4 jaar later, toen de Duitsers terugtrokken richting Diessen, was het 100% motortractie.

De tweede herinnering die bij mij opkwam, tijdens de bezettingstijd, was dat de boerderij van Dieker in brand stond. Ik was thuis en keek van achter het raam in de vlammen. De brand stond los van de oorlog maar staat nu nog op mijn netvlies.

De Duitsers vorderden allerlei goederen. Eens hadden ze een aantal fietsen in beslag genomen waaronder een kinderfietsje. De hebzucht bleek hiermede toch te groot en ze konden het kinderfietsje, de wieltjes het formaat van een step, wel missen. Mijn zus, Thea, kreeg dit fietske van een langs trekkende Duitse soldaat met de woorden: *'Ein fahrrad für das kleine mädchen'*.

Dit fietske paste mij ook maar het had geen zadel. Nood maakt vindingrijk. Over de verticale buis die bedoeld was voor het zadel hing hij, onderste boven, een afgedankte kookpan. Karren maar!!!!

Hiermee is het duidelijk: niet alle Duitsers waren enkel soldaat, maar ook mens.

Wij mochten niet met de Duitse soldaten praten. Dit omdat we 2 onderduikers, Hans Lepel uit Den Haag en Philip Mosterd uit Rotterdam, hadden. Voor hen werd de tafel apart gedekt. Het was een keer, nadat wij gegeten hadden, dat ik de tafel voor ze moest dekken. Voor de ene had ik een lepel gelegd en voor de andere de mosterdpot. Ons moeder viel het gelijk op en weg was de plagerij. De onderduikers waren behulpzaam met b.v. de kippen voeren. Ze gingen van kippenkooi naar kippenkooi en zongen dan; *'alles is stront, alles is stront klinkklaar kippenstront!'*.

Op 19 februari 1944 werd ik 6 jaar en op 1 april van dat jaar werd ik leerplichtig, dus op naar de Willibrordusschool naast de kerk, de huidige brandweerkazerne. Lang zat ik hier niet op school omdat deze werd gevorderd door de Duitsers. Het onderwijs voor de 1^e klas werd voortgezet in een boerenschuur van de familie Timmermans – Liebregts, thans Kuikseindseweg 17. Dat was bij de grootouders van Ard Timmermans. Na deze schuur heb ik nog les gehad in het C.A.V. gebouw of anders gezegd in het pakhuis.

Ik kan mij nog goed herinneren dat bij de wekelijkse kerkbezoeken, want nood leert bidden, alle kerkklokken naar beneden waren gehaald en in het kerkportaal klaarstonden voor vervoer. De misdaad, kerkklokken omsmelten, gaf grondstof voor de oorlogsindustrie.

Maar dan 6 juni 1944. De landing van de geallieerden in Normandië, D-Day. Onrecht moet bestreden worden, het kwaad bestraft. Ik heb toen een Montfortaner pater horen zeggen; *'elk gedachtegoed, elk stelsel, elke ideologie, elk rijk dat niet op God is gebaseerd is eindig'*.

De bezettingsjaren waren hier in De Beerzen tamelijk rustig verlopen maar des te chaotischer, angstiger, verwoestender en gewelddadiger was de bevrijding. Wij namen voorzorgsmaatregelen. De fietsen werden in de mangelwortels (voederbieten) verstopt en de platte wagen werd ingegraven in het Heiackers bussel (strook hakhout tussen het akkerland en de Grote Beerze). We hadden ook een schuilkelder, samen met Chrisje Kaal, bij hem in de hof gebouwd. (is de huidige Putstraat 9) Ik was te jong om echt angstig te zijn. Angst is geen bangheid. Vanuit de schuilkelder konden wij het geschutvuur niet zien, maar des te beter horen. Wel herinner ik me de zoeklichten. De vele lichtbundels die in het donker de, voor de Duitser, vijandelijke vliegtuigen probeerden op te sporen.

Als het geschutvuur even zweeg mochten wij even uit de schuilkelder. Er werd gezegd 'als de Duitsers 1x schoten dat deze door de Engelsen, ook wel de Tommies genoemd, met 10 schoten beantwoord werden.

Na een tijd van extreem geweld, weet niet hoe lang, kwam ook daaraan een eind. De Duitsers waren verdreven!!! Des morgens 21 september 1944 waagden we ons uit de schuilkelder en zagen dat de boerderij was afgebrand. De stilte was er, en schuifelend gingen we naar de plek des onheils. Hoor mijn moeder nog zeggen dat onze pa tranen in zijn ogen had. De langgevel boerderij, uit 1814, in de as. De varkenshokken met daarin een broodbakoven, plm. 6 mtr. van de afgebrande boerderij, waren in takt gebleven, evenals de verderop staande houten loods en de kippenkooien waren gespaard gebleven. Wel waren alle kippen weg, door de Duitser nog geslacht want we vonden enkel een berg kippenkoppen op het erf. Ook waren alle melkkoeien, die 300 mtr. van de boerderij in Heiveld stonden, doodgeschoten. Ter plekke heeft onze pa de kadavers begraven.

De schrik sloeg ons om het hart, wat zou er over zijn van het jongvee? Voorbij de Huygevoort hadden wij 2 ½ ha. weidegrond liggen, genaamd Rakels Broek. Gelukkig het jongvee graasde er nog rond. Ons werkpaard, wat we nog over hadden gehouden, kwam niet ongeschonden uit de strijd. Het had nl. een granaatscherf in een oog gekregen.

In de middag kregen wij te horen dat we het gebied moesten verlaten. Want volgens het oorlogsrecht is een mogendheid verplicht de burgerbevolking te vrijwaren van – te behoeden voor oorlogsgeweld. Met paard en de platte kar, met de overgebleven spullen, richting Vessem. We hoorden zeggen dat heel Beers in Vessem zat maar wij kregen onderdak bij de familie Wout Ansems in Hoogeloon. Hier zat ook al het gezin van Gestel – Bullens van de Hoogdijk. Ik weet niet wanneer we precies weer naar huis mochten, het moet 22 of 23 september zijn geweest, maar het belangrijkste was 'WE WAREN BEVRIJD'.

Ook al waren we bevrijd, een enkele keer kwam er nog een V1 over richting Londen. Eens liep ik in mijn eentje over de Hoogdijk en ineens was de straat leeg. Ik zocht dekking onder een afdak achter het huis van de eerder genoemde Van Gestel. Toen klonk er een knal van je welste, alle ruiten waren er uit en lagen in scherven op de stoep. Ik bleef gelukkig ongedeerd. Wat later bleek was deze V1 gevallen achter het Oude kerkje.

Het ergste was nu, na de bevrijding, geen woning. We konden terecht in een bijgebouw van de boerderij van ome Antoon Visser en tante Dien de Koning, op het Kuikseind aan de

Molenbroekseweg. Daar woonde en boerde ook de 2^e broer van ons moeder, voor ons ome Teed Visser en Tante Miet Aarts.

In die tijd was er geen dokter in de Beerzen actief. Hier vestigde zich een hulporganisatie genaamd de HARK. (Hulp Actie Rode Kruis). Hier kon iedereen om medische hulp en huishoudelijke spullen vragen.

Hoe lang we bij ome Antoon zijn geweest is mij niet bekend, wel dat ons volgende woonadres op de Hoogdijk 42 was, grenzend aan de Grote Beerze. Daar woonden 3 vrijgezellen Kees, Jan en Jana van Roover. Zij maakten plaats en de hele woning was voor ons.

Op de fundering van onze afgebrande boerderij werd een noodwoning/stal gebouwd. De stal voor 7 koeien stond op de intact gebleven gierkelder, zodat deze nog gebruikt kon worden. In de noodwoning was het behelpen. Zo kwamen het kaphout en de balken voor het plafond uit de naburige mastbossen. De dakbedekking was geen riet maar rogge stro. Het metselzand haalden we met paard en wagen uit Casteren. Ik ben eens een keer meegereden, onze Henk als voerman. Onderweg op de hei en in het bos zeker drie vliegtuigwrakken zien liggen. De Landschotse- en Loonseheide waren nog niet ontgonnen.

De noodwoning werd in november 1952 vervangen door de huidige boerderij aan de Voorteindseweg 18 waardoor deze boerderij niet in aanmerking kwam als 'Wederopbouwboerderij'.

De voormalige noodwoning aan de Kattenbergseweg, maart 1984.

De kachelpijp, aan de uitbouw stal links, is van de werkplaats van Jo Gijsen. De witte stapel links is Grieks Marmer waaruit de kunstwerken 'Liefdevolle Hereniging' (aan het Rozenplein), 'Westelbeers' (in Cultuurboerderij) en 'Ingesnoerd II' (in de wadi aan de Hilleborg) zijn voortgekomen.

Guus Staps

‘Beschrijving van het koninkrijk Holland, eerste deel, inhoudende het Departement Braband’ door Servaas van de Graaf in 1807.

Bovengenoemd boek van Servaas van de Graaf verscheen in 1807 bij uitgeverij J. S. Van Esveldt – Holtrop. De volledige titel luidt: *‘Historisch Statistische Beschrijving van het Koninkrijk HOLLAND, eerste deel, inhoudende het Departement Braband; en bevattende dit eerste stuk De statistiek van Braband, en de plaatselijke beschrijving der stad en Meijerij van ’s-Hertogenbosch, met kaarten, platen, plans en tabellen door Servaas van de Graaf’.*

Van de Graaf schreef dit boek op verzoek van de Commissaris - Generaal van Oost Friesland, de Staatsraad en Ridder-Commandeur J. F. R. VAN HOOFF en de Directeur-Generaal der fraaie kunsten, de Staatsraad en Ridder HULTMAN. De schrijver werd bij staatsbesluit op 28 maart 1806 door het Gouvernement benoemd ‘als Gecommitteerde ter inspectie en onderzoek naar den staat en inrichting der Tucht- Werk- en Gevangenhuizen in het Departement Braband’, welke hem de gelegenheid gaf om ‘in alle dorpen, vlekken en steden van Braband onderzoek te doen, zoo wel naar de voorledene als tegenwoordige plaatselijke gesteldheid’. Bovendien kon de schrijver door deze benoeming corresponderen met ambtenaren, schouten, secretarissen, predikanten, pastoors en andere personen die ‘De plaatselijke gesteldheid hunner Dorpen volkomen kundig waren’. In dit boek worden veel facetten van het dagelijks leven in Brabant beschreven. Op blz. 551 t/m blz. 555 worden de Beerzen beschreven, in het hoofdstuk ‘Kwartier van Kempenland’.

In de uitgebreide ‘voorrede’ van zijn boek legt Servaas van de Graaf uit hoe hij zijn informatie vergaard heeft. Naast informatie van bovengenoemde hoogwaardigheidsbekleders in diverse woonplaatsen en bezoeken aan de gemeenschappen, maakte de schrijver o.a. gebruik van hetgeen er in het verleden al was vastgelegd over de geschiedenis van Brabant. Deze informatie vond v.d. Graaf veelal in diverse kloosters en ‘dorpssecretarijen’. Hierbij merkte de schrijver op dat er grote gaten in de geschiedschrijving zaten, omdat wel vaak de lotgevallen van de vorsten beschreven waren, maar niet ‘De ware oorzaken van de toe- of afnemende bloei der Steden, Vlekken en Dorpen’.

Ook was er veel meer kennis beschikbaar over steden dan over dorpen. Ondanks dat de schrijver zeer zorgvuldig te werk ging, ondervond hij tegenwerking en wantrouwen bij de inwoners. Statistiek was begin 19^e eeuw een nieuwe wetenschap en van de Graaf schrijft hierover: ‘Het is een verkeerd denkbeeld, - en ik heb dit menigwerf in den loop van dit werk moeten befrijden, - dat eene nauwkeurige opgave, zoo van bevolking als beftaansmiddelen, tot nadeel van de in- en opgezetenen verftrekt’. Als voorbeeld stelt de schrijver dat ‘geen wijs Vorst zijne eigen kragten zal verlammen door van zijn onderdanen meer te vergen dan zij kunnen dragen’. En als de vorst eenmaal de krachten en de gebreken van zijn ingezetenen kende, door de statistieken, kon hij maatregelen nemen om de omstandigheden te verbeteren, bijv. het laten verbeteren van de landbouwgrond. Kort samengevat: Hoe beter de omstandigheden waren, hoe beter de bevolking het had, hoe beter het land er voorstond en hoe meer aanzien en macht de Vorst had. Dat zou dan weer ten goede komen aan de welvaart voor iedereen, zo was het idee van de schrijver.

Op de volgende pagina’s vindt u hetgeen er over de Beerzen in het boek vermeld staat.

(Opmerking: Op veel plaatsen waar een ‘f’ geschreven is, dient een ‘s’ gelezen te worden.)

Joke van Ham

HISTORISCH-STATISTISCHE
BESCHRIJVING
VAN HET
KONINKRIJK
HOLLAND,
EERSTE DEEL,

INHOUDENDE HET
DEPARTEMENT BRABAND;

EN BEVATTENDE DIT
EERSTE STUK

DE STATISTIEK VAN BRABAND, EN DE PLAATSELIJKE
BESCHRIJVING DER STAD EN MEIJERIJ VAN
'sHERTOGENBOSCH,

MET KAARTEN, PLATEN, PLANS, EN TABELLEN,

DOOR

SERVAAS VAN DE GRAAFF.

AMSTERDAM

bij J. S. Van Esveldt-Holtrop,

1807.

32.) MIDDELBEERS, een klein, maar niet ^{Middel-}onaartig Dorpje, een half uur ten westen van ^{beers.}*Oistelbeers* en $5\frac{1}{2}$ uur van 's *Hertogenbosch*, bevat circa 200 morgen lands, waaronder de inculte erven mede begrepen zijn; in het laagste gedeelte van het Dorp vindt men zeer goed bouwland, en ten bewijze van den goeden grond behoef ik alleen maar aantevoeren, dat de *Populus Alba*, of de witte Abeel, op sommige plaatsen zeer wel groeijen wil, terwijl op het minder vrugtbare gedeelte met het beste gevolg meer en meer geplant wordt, doch daarentegen zijn er de weilanden zeer schaars, maar het wild wil hier wel tieren, en men vindt er een goede jagt. De granen, die hier gebouwd worden, bestaan in *rogge*, *boekwijn*, *haver* en *eye*. Behalven eene brouwerij, waarin uitmuntend wit bier, het beste uit de gehele *Meijerij*, gebrouwen wordt, en dat bijna zoo goed is als het *Dierster* bier, is hier geen trafiek of fabriek voorhanden. In 1795 waren hier 308 inwoners, thans

M m 4

telt

552 PLAATSELIJKE BESCHRIJVING DER

Kwartier van Kempenland. telt men in bijna 80 huizen 321 zielen, waaronder één Gereformeerde is. Het hoofdbestaan is hier de landbouw, maar er zijn verbazend veel arme lieden, waarvan er bijna 30 gealimenteerd worden. Een arbeider wint hier in den zomer 9 à 10 stuivers op zijn eigen kost, doch 's winters maar 5 à 6 stuivers, en heeft dan nog niet altoos werk. Echter is het een geluk voor deze plaats, dat zich een bemiddeld edelmoedig man in dezelve bevindt, welke alle arbeiders, die bij anderen geen werk kunnen vinden, aan het werk helpt, alleen maar om dezelve, en hunne huisgezinnen brood te verschaffen; deze edelmoedige man is de oude Heer HEUVELMANS, Vader van den Schout-civiel dezer plaats en Brouwer te *Middelbeers*, welk mij zulks zelve gezegd heeft, en wiens edelmoedige handelwijze ik niet heb willen nalaten, aan het publiek, als een menschlievend voorbeeld ter navolging, mededeelen. De kerk is een tamelijk goed gebouw met een hogen toren. De Predikant van *Oostelbeers* is hier ook Predikant. *Middel- en Westelbeers* hebben eenen Schoolonderwijzer. Eenige van de nieuw ingenomene erven zouden wel geschikt voor weiland zijn, indien de mest niet ontbrak. De Regering is zamengesteld uit 3 Leden tot het Gemeentebestuur en 3 Gecommitteerden, Schout en Secretaris zijn dezelfden als
te

MEIJERIJ VAN 's HERTOGENBOSCH. 553

te *Oostelbeers*. Dit Dorp, dat gene Heerlijkheid is, maakt met *Oostelbeers*, *Vessem*, *Knegzel* en *Wintelre* één Schoutambt uit. De wegen zijn hier en omstreeks, vooral in den zomer, zeer goed.

33.) OOSTELBEERS, een klein Dorp, zandig en schraal, 5 uren van 's Hertogenbosch, en buitengemeen hoog gelegen, bevat circa 500 morgen land, ten minsten van zulk eenen goeden aart als onder *Vessem*, en van even zoo veel waarde per morgen gerekend in koop; wel is waar, dat er niet veel weiland gevonden wordt; maar dat er nog is, zou met aschie kunnen bemest worden, waardoor 's jaarlijks eene grote somme zoude kunnen uitgewonnen worden, die nu uit dit Dorp naar het naburig *Oirschot* gaat, het welk verder van deze plaats verwijderd ligt, dan de weide, waaraan men de haardasch onthoudt. In dit Dorp, dat zeer houtrijk is, vindt men uitmuntende eikebomen, en het beste en hardste soort van hout zou er groeijen, zoo men er maar eenige kosten aan wilde doen. De plantagien nemen meer en meer toe: er is veel scharhout, en de denneboom groeit er ongemeen weelderig. *Rogge*, *boekwijn*, *haver* en *eye* zijn de granen, die hier wasfen. In 1795 was de bevolking 351 zielen, thans is dezelve, volgens de eigenhandige opgave van den Heer

M m 5

J. HEU-

554 PLAATSELIJKE BESCHRIJVING DER

*Kwartier
van Kam-
paniand.*

J. HEUVELMAN, Schout-civiel dezer plaats, tot 494 personen gestegen, waaronder 4 Gereformeerden, en zulks in circa 100 huizen, dat is 5 personen op één huis. Ondertuschen is dit Dorp niet welvarend; 45 menschen worden van den armen gealimenteerd, dat is 12 meer dan in 1795. Behalven 2 à 3 beestenkopers en een korenmolen zijn hier geen kooplieden, fabriekeurs of trafiekeurs, maar alles bestaat van den landbouw, doch velen echter zijn zeer nooddruftig. Een arbeider kan 's winters niet meer dan 5 à 6 stuivers, en 's zomers niet meer dan 9 à 10 stuivers op zijn eigen kost verdienen; en wijl hij nog niet altijd werk vindt, moet hij zich ongemeen sober behelpen. Om herhalingen voortekomen, zal ik bij het einde van de Plaatselijke Beschrijving der *Meijerij* de levenswijze en het dagelijks onderhoud der kleine boeren en arbeiders in de bijzondere Kwartieren opgeven, uit welke schets men een aanmerkelijk onderscheid zal ontwaren, zowel tuschen een Hollandschen en Frieschen arbeider, als tuschen een Hollandschen, Frieschen, Groningschen, Utrechtschen en Meijerijnschen boer, welk verschil ongelooflijk is. Dit gezegd hebbende, keer ik weder tot mijne beschrijving terug. De kerk staat hier, als op zoo vele andere plaatsen in de *Meijerij*, in de akkers, en wordt, doordien or
de

MEIJERIJ VAN 'sHERTOGENBOSCH. 555.

de hand niet aan gehouden wordt, meer en meer ^{Kwartier} bouwvallig. De Predikant van *Westelbeers*, ^{van Kem-} *Mid-* ^{penland.} *delbeers*, *Veldhoven*, *Blaarhem* en *Gestel* is ook Predikant op dit Dorp, en geniet voor tractement *f* 750:- 'sjaars, de Schoolmeester van dit Dorp *f* 200:-. Bijzonderheden of aanmerkenswaardige zaken vindt men hier niet, dan het kasteel te *Baast* of de zogenaamde *Spjker*, dat aangenaam met deszelfs boschjen en hoeven gelegen is, gelijk mede, dat men hier eene voortreffelijke jagt heeft op patrijzen en houtsnippen. De Rechtbank voor civiele zaken bestaat uit 5 Leden: er zijn ook 3 Gecommitteerden uit de Burgerij, welke in extraordinaire financiële zaken het corpus mede verbeelden. Het Schoutambt is, volgens het Reglement op het Justikiewezen van dit Departement in dato 22 Maart 1803, op deze plaats bepaald. De Schout-civiel en Secretaris als bij *Vessem* is gemeld.

Heeft u interesse in de rest van het boek? Het hele boek is te vinden op internet.

~~~~~

Vliegtuigcrash aan de Rotten te Oostelbeers

Op 25 september 1944 vertrok piloot P/O L.J Phipps met een Spitfire Mk IX van het 132 (City of Bombay) Squadron, PL457, FF-V, voor een gewapende verkenningmissie naar de omge-

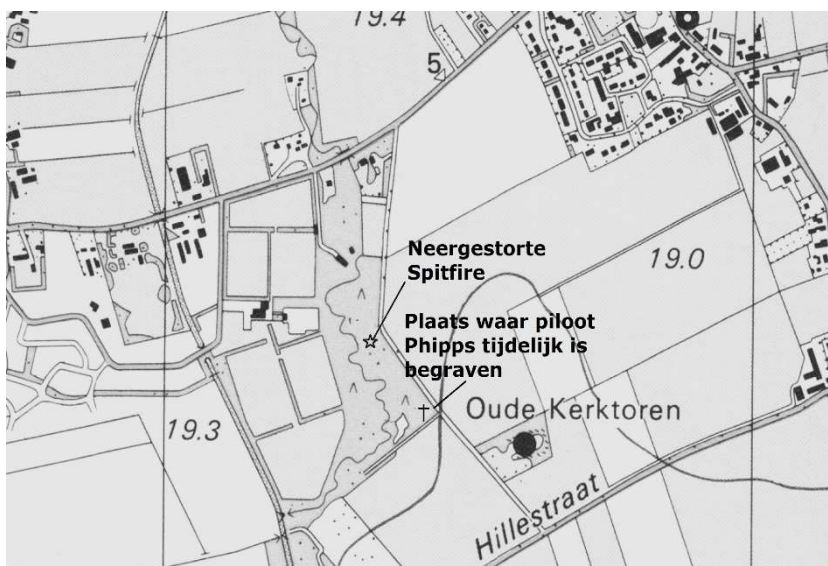

Spitfire MK IX

ving van Nijmegen en Arnhem. Tijdens deze missie werd onder andere de Spitfire van P/O L.J. Phipps boven Nijmegen verrast door een eskader Duitse Messerschmitt 109-jagers. Zijn toestel raakte door de aanvallen van deze ME 109's zwaar beschadigd. Onderweg naar zijn basis in het Belgische Deurne explodeerde het toestel in de lucht boven Middelbeers, waardoor de 25 jarige P/O L.J. Phipps om het leven kwam.

Dit werd gezien door kinderen uit het Hoogeind in Oostelbeers waaronder de 4 jarige Piet Aarts. De Spitfire was geraakt en stukken vlogen eraf. Willem Aarts, de vader van Piet, die het ongeluk ook heeft zien gebeuren, en enkele oudere kinderen liepen naar de oude toren om te gaan kijken maar werden tegen gehouden door Duitsers.

Nadat de Duitsers 2 dagen later waren vertrokken ging Willem Aarts terug naar de

Plaats neergestorte Spitfire in Oostelbeers

crashlocatie. De piloot, L.J Phipps, zat nog in de overgebleven cockpit. Deze werd er uit gehaald door Willem, politie Heeffe en Kees Borst. Ook vond Willem nog 'n handschoen van de piloot met de hand erin.

Samen hebben ze het lichaam terplekke begraven. Later werd het lichaam herbegraven op de begraafplaats in Bergen op Zoom.

Het klokje uit de Spitfire

In 2009 hebben Piet, Sjef van Dingenen en Ad van Zandvoort op de crashlocatie nog opgraving gedaan en er nog div. vliegtuigonderdelen uit de grond gehaald waaronder het dashboardklokje dat om 9.58 uur is stil blijven staan, het vermoedelijk tijdstip van de crash.

De CHI werkgroep van de Heemkundekring "Den Beerschen Aard" heeft in samenwerking met Paul van de Dungen van de Gemeente Oirschot op de locatie aan de Rotten een informatiepaneel geplaatst. Nog 3 andere informatiepanelen staan aan de Bervenne, de Kanaaldijk en de Kromvensedijk.

*Het graf van Pilot Officer aan de Ruytershovenweg te Bergen op Zoom. Graf 1644060 / begraafplaatsnr. 1028
Plaatsaanduiding 24.C.06*

Piet Aarts

Vluchtelingen in Kamp Baarschot (1944 – 1948)

HKK 'Den Beerschen Aard' werkt samen met Stichting Erfgoed Diessen, Stichting Behoud Erfgoed Oirschot, de erfgoedadviseur van gemeente Oirschot en met Lion Tokkie, specialist Joodse werkkampen, aan het behoud van de laatste barak die nog herinnert aan Kamp Baarschot. Hiervoor vindt overleg plaats met de eigenaar, de Joannes Bosco Stichting. Aan de westgevel heeft de werkgroep CHI, in afstemming met het stichtingsbestuur en Eigentijds Erf, onlangs een noodvoorziening gemaakt.

Door de hernieuwde aandacht voor de bijzondere geschiedenis van Kamp Baarschot, komt Den Beerschen Aard soms ook weer nieuwe verhalen op het spoor. Zoals het verhaal van de heer Stevens die met zijn moeder vanuit Hank in Baarschot terecht kwam nadat Brabant al bevrijd was.

Al kort na de bevrijding in 1944 kwam vanuit verschillende gebieden in Nederland een vluchtelingenstroom op gang. Hank en Dussen belandden eind 1944 midden in de frontlinie. Het oorlogsgeweld en de beschietingen werden zo hevig dat de Duitsers besloten Hank tot spergebied te verklaren. Iedereen moest vertrekken.

Met zijn moeder en zes kinderen, waarvan hij de oudste was, vertrok het gezin van de heer Stevens naar Sleeuwijk. Hier zouden ze twee nachten verblijven in een kerk. Met de laatste nog varende pont slaagden ze erin om de Boven Merwede over te steken. Op 28 oktober 1944 zou het veer vol geraakt worden door een Hawker Typhoon, waarbij het schip verging en er zes doden vielen. Pas in 1946 zou de pont weer in de vaart genomen worden.

Te voet ging het verder van Gorinchem richting Leerdam waar het gezin werd ondergebracht in een leegstaande school. Hier zouden ze de bevrijding meemaken. Hank zou uiteindelijk nooit door geallieerden bevrijd worden. Op 9 mei werd het verlaten door de Duitse troepen en kwam het weer onder Nederlands gezag.

Het gezin van de heer Stevens kon op dat moment nog niet terugkeren. Hank lag volledig in puin en op veel plaatsen was het gevaarlijk vanwege landmijnen en niet geëxplodeerde munitie. Met een Duits voertuig werd het gezin naar Baarschot gebracht, waar op dat moment al meerdere gezinnen uit het Land van Heusen en Altena verbleven. Een deel van de evacués werd op het Kamp ondergebracht maar ook bij boeren in de omgeving werd opvang geregeld. Op het kamp werd incidenteel onderwijs gegeven. De heer Stevens werd met zijn veertien jaar al snel aan het werk gezet bij een boer direct naast het kamp. Zijn moeder reisde door met de rest van de kinderen naar een opvanglocatie in Assen. Met een rammelende pook tegen de trap werd hij dagelijks wakker gemaakt en moest dan met paard en wagen via een karrenspoor

naar een wei om de koeien te melken. De boer kwam pas later. Hij vertelt hoe hij opgevangen werd door boerengezinnen in de omgeving, zoals de familie Lagendijk.

Dan vraagt hij met pretogen of we “Uit en Thuis” kennen, de kampeergelegenheid die in de dertiger jaren ontstond bij Westelbeers in de buurt van het Kransven (waar nu Kempenbos ligt). De ingang bevond zich wat verborgen aan de weg naar de Vijfkei. Vanaf de jaren dertig werd het kamp vooral bezocht door mensen uit de Randstad. Omwonenden keken met enige zorg naar de vrije opvattingen van deze bezoekers. Tijdens de oorlogsjaren zouden in het kamp vooral mensen verblijven die graag uit het zicht bleven. Na de oorlog keerden de gasten uit de Randstad weer terug.

Uiteindelijk zou de heer Stevens pas in 1947 herenigd worden met het gezin en terugkeren naar Hank. In datzelfde jaar verscheen een artikel in de Waarheid met de titel: “Nog leven landgenoten in barakkenkampen”.

Het verhaalt over de armoedige omstandigheden in de kampen van Lage Mierde en Baarschot. Waar de omstandigheden in Lage Mierde echt zorgwekkend genoemd werden onderscheidde kamp Baarschot zich vooral door de goed georganiseerde kampleiding en de aanwezige leden van de Sociale Dienst. *“Zuster Annie en zuster Ria doen hun best om het moreel zo hoog mogelijk te houden. Met een subsidie van 33 cent per kind voor drie dagen zien ze kans om de kinderen onvergetelijke uren te schenken. Nog nooit hebben deze sociale werksters hun vrije dagen durven opnemen omdat ze bang zijn dat het verkeerd zal gaan”*, aldus de journalist van de Waarheid. Vluchtelingenopvang blijft mensenwerk.

Kamp Baarschot zou nog tot 1948 in gebruik blijven als opvanglocatie voor evacués van de oorlog.

Jan Aerts
Hanke Lanting

Zandwegen

Het belang van behoud van zandwegen wordt door lang niet iedereen onderkend. Vanuit cultuurhistorisch oogpunt willen we de zandwegen graag behouden, vanuit economisch belang zal verharding meestal de voorkeur hebben.

Vroeger lagen er in de provincie Noord-Brabant en (dus) ook in de Beerzen veel onverharde wegen. Dat waren voornamelijk zandwegen die de verbindingen vormden tussen steden en dorpen en in dorpen de wegen naar de percelen die door de boeren bewerkt werden. Veel van deze wegen zijn inmiddels verdwenen, met name door de ruilverkaveling, maar veel zijn er ook, door het toenemende verkeer, verhard of half verhard. De nog overgebleven zandwegen zijn waardevolle landschapselementen, niet alleen op het gebied van cultuurhistorie, maar ook voor recreatie (wandelaars, fietsers, ruiters) en natuur: naast de schrale leefomgeving op de zandwegen hebben veel zandwegen brede bermen die ruimte bieden voor veel verschillende bloeiende plantsoorten. Hierdoor zijn zandwegen een aantrekkelijke leefomgeving voor vogels en insecten. Onderzoek naar de natuurwaarde van zandwegen in Noord-Brabant heeft aangetoond dat zandwegen een hogere soortenrijkdom hebben dan vergelijkbare geasfalteerde wegen.

De bescherming van de overgebleven zandwegen verdient dus om meerdere redenen alle aandacht. In het verleden zijn daarvoor al initiatieven genomen door de zandwegen te inventariseren en bij de overheid aan te dringen op bescherming. Ook in onze gemeente is dat gedaan. De Stichting Behoud Erfgoed Oirschot en de Werkgroep Natuur en Landschap hebben een document samengesteld met een opsomming van de door hen geselecteerde zandpaden in de gehele gemeente Oirschot. Een student heeft onlangs van deze inventarisatie gebruik gemaakt voor de uitwerking van zijn stageopdracht om aan de zandpaden in de gemeente cultuurhistorische, recreatieve en natuurwaarden toe te kennen. Het is de bedoeling dat er een zogenaamde zandpadenkaart komt waaruit een selectie wordt gemaakt van de belangrijkste zandpaden voor het nieuwe Omgevingsplan van de gemeente. Daarmee zal een betere bescherming een feit zijn.

Daarnaast loopt er een project om alle zandpaden van een naam te voorzien, het liefst uiteraard een historisch verantwoorde naam. Dat project loopt al een tijdje en heeft ook in de Beerzen al tot naamgevingen geleid. De meest recente is De Rotten, het zandpad dat langs de Oude Toren loopt en de Andreasstraat met de Hillestraat verbindt. Aangezien steeds meer recreatief gebruik wordt gemaakt van zandpaden is naamgeving van belang om bij calamiteiten de hulpdiensten snel naar de juiste plaats te kunnen sturen.

Een zandweg die nog niet in de inventarisatie is opgenomen is de oude weg van Westelbeers naar Netersel. Op de volgende pagina staan de plattegronden van 1832 (links) en 2024 naast elkaar.

In het minuutplan van 1832 kun je de "Mariakapel 1637" herkennen en het kleine gestippelde voetpad dat toentertijd naar de "weg naar Bladel" liep. Het voetpad is nu een zandpad geworden maar de aansluiting op de "zandweg naar Bladel" is nu nog aanwezig. Er liggen nu twee betonnen palen die waarschijnlijk een betekenis hebben gehad toen de weg in de 70-er jaren aan het verkeer onttrokken is door de verharding van de Fons van der Heijdenstraat (toen zandweg naar Hulsel).

In de afbeelding van 2024 krijg je een beeld van de huidige loop van de zandweg tussen de 2 ronde stippen (bij tekst 'Weg Bladel'). Er lijkt een stukje "verdwenen" maar dit is fysiek nog aanwezig. Door recht van overpad tijdens de ruilverkaveling zijn er nieuwe paden "ontstaan".

Situatie in 1832

Situatie in 2024

Werkgroep Land

Jacht in Westelbeers

In 'De Nieuwe Bredasche en Oosterhoutsche Courant' van 30 november 1871 verscheen onderstaand bericht.

Middelbeers, bij Oirschot 26 nov. 1871

Gister tegen den middag verspreidde zich alhier de mare, dat in het naburige Westelbeers een wild zwijn was opgemerkt.

In korte ogenblikken hadden zich een vijftigtal schutters en drijvers verzameld, om het op te sporen en te doden.

Uit het eerste bosch kwam het reeds dadelijk te voorschijn en passeerde in snelle vaart eene linie jagers, die jammerlijk slechts met hagel of schot het sterke dier salueerden. Hoewel gewond vlood het vlug in een volgend bosch, alwaar het een zestal flinke mannen gelukte na blootvoets door ijs en modder te zijn gelopen, hetzelfde voor te komen en op nieuw de jagers tegemoet te drijven. Na nog al een enkel schroot ontvangen te hebben, kwam het eindelijk bij den laatsten man der lijn, den heer H., bierbrouwer alhier, die het een kogel door het hart joeg, waarop het stervend neerviel.

Jubelend kwamen allen bijeen en werd het waarlijk afgrijselijk dier in zegetogt naar het dorp gedragen alwaar het heden door een aantal nieuwsgierigen uit de omstreken wordt bezigtigd. Ofschoon mager weegt het 75 kilo's.

Vraagteken foto

Wie kan ons vertellen wie de mensenzijn die op deze foto staan. Het was een optreden door 'No Limit' bij het 40 jarig priesterfeest van Leo Verbakel pastoor te Middelbeers.

Graag uw reactie naar: redactie@denbeerschenaard.nl

